

Referat fra FFS-treffet i Bergen 2025 - foredrag og 5.min innlegg

1. Marie Skeie: Å jobbe med farging i kunst

Marie Skeie er opptatt av kunst i offentlige rom. I en nylig levert doktoravhandling er et av prosjektene plantefarging med barn i en barnehage i Gaza. Hun jobber med å finne farger i nære landskap, og hun lar barna selv få utforske feltet. Rent konkret går hun ut med barna i nabolandskapet og finner planter og annet som kan brukes til tekstilfarging. Siden kaldfarger de i glass, både bomull, lin og silke. Bomull blir beiset med alunacetat for å ta farge. Alt dette utgjør en kollektiv praksis som skaper fellesskap.

Plantefarging har lange tradisjoner i Gaza. Marie Skeie fokuserer også på kollektive minner og et mangfold av fortellinger knyttet til praksis. I Gaza-prosjektet ble det dessuten skapt nye «rom» man kunne gå inn i, en type rom man har behov for der hverdagen er ekstrem.

I Gaza-prosjektet ble det brukt kaldfarging i glass siden dette er en metode som egner seg godt når man jobber med barn. Et av resultatene ble et vakkert flagg-drøm teppe der de fargede stoffbitene ble sydd sammen til et «flagg» som minnet om et landskap sett ovenfra, og der «sporene» fra landskapet er farget inn i tekstilene. Hun framhevet at barna fikk et endret forhold både til landskapet og produktet gjennom delaktigheten i prosjektet. Et annet produkt var et gas-vevd stoff med innvevd tråder farget med kanelslørsopp som var plukket i Norge.

Å utforske farger i et landskap gjennom ulike former for praktiske aktiviteter blir en delt erfaringskunnskap som både sosialt og faglig skaper fellesskap. Man lærer sammen, ikke hver for seg, og gjennom fortellingene rundt prosessen skapes det sosiale fellesskap. Marie Skeie er også opptatt av å være tett på materialene for å se og gjøre erfaringer uten at det er noen gitt oppskrift på «hva det skal bli». «Berøringen» skaper selv sine former, noe som kommer etter hvert.

Mer om Marie Skeie og arbeidene hennes, finner man her: <http://marieskeie.com/>

2. På jakt etter blått og grønt hos piggsopper, av Herdis Torsvik

Herdis fortalte at da hun startet opp dette forsøket tenkte hun at kanskje hun er heldig og får blått. Men, hva om de alle er like dårlige på lysekthet? Er det verdt det?

Herdis fant ut at flere piggsopper har blått i seg - også grønne farger - faktisk alle seks som ble prøvd. Dette viser seg i testtråder og i garnprøvene. Også i de andre tre soppene; furuskjellpigg fra 2023, svart sølvpigg og oransjebrunpigg fra høsten 2024 hadde blått og grønt i seg. Til tross for lav scoring på lysekthetsskala (3-4 av totalt 6 hos H.Lundmark) så kan det dukke opp noe spennende resultater.

Herdis begynte med å presentere metoden for utprøving av de seks piggsoppene. Soppene skulle være fryst i minimum 14 dager, deretter tint opp og satt til gjæring i romtemperatur i 5-6 dager, for deretter å kokes med forhøyet pH til 9-10 med salmiakk. Soppen kunne være tørket, men da bløtlagt i ett døgn og så fryst ned.

Piggsopper som var med i testen var, ved siden av de nevnte:

Besk storpigg, blåfot storpigg, gulbrun storpigg*, knippesøtpigg*, svarthvit sølvpigg og beltebrunpigg. *) *usikre bestemmelser*.

Garnet som ble brukt var Ask, noen testtråder også i Huldra fra HF. Beiser var ½ oppskrift av alun m/vinstein, tinn som var enda svakere, ½ oppskrift jern med vinstein og dessuten islandslav. Sistnevnte følger som 5-min innlegg.

Soppen ble kuttet i små biter og kokt en time. Spedd med vann og tilsatt salmiakk etter ca 10-15 min. Garnet ble samkokt og alle beiser havnet i samme gryte. Dette på grunn av lite soppmengde tilgjengelig.

Alle trådstestene viste at det var blåfarger å hente, det var spennende.

Gjæringen, dvs nedbrytningen, eller forråtnelsen er beskrevet også hos andre sine forsøk, enten med vinterlagret sopp ute eller skikkelig gammel sopp. Når det her er brukt både nedfrysing og naturlig gjæring i romtemperatur etterpå kan dette ha forløst lettere pigmentene telephorsyre og atromentin.

Små mengder sopp krevdes, 1:1 i tilfelle med tørket svart sølvpigg eller 250 g fersk sopp pr 25 gram garn i tilfelle oransje brunpigg gir 10:1 mot 100:1 på furuskjellpigg.

Det at det er blå - og grønne farger i flere av piggsoppene gjør at disse soppene er langt mer interessante å bruke også fordi de vokser i flere deler av landet. Se artsobservasjoner. Røddlistearter bør unngås.

Lystest i 3 og 5 uker i NB! vest-nordvest vindu viste at jernbeiset var best. Her var falming knapt synlig. Blåfargen forsvant med ca 20% på alunbeiset garn, men svak tinnbeiset viste seg faktisk god på beltebrunpiggen som ga mørk brun farge. Også de mere grønne fargene ble ok. Det kan virke som Phellodon og Hydnullum-artene er bedre enn Sarcodon-artene.

Pigmentene telephorsyre og atromentin, som også finnes i fløyelspluggsopp, er to av pigmentene i piggsopper. Det kan tyde på at det er gjennom en såkalt oksidasjon - at det brune pigmentet går over til blått ved forhøyet pH under selve kokingen. Uvisst om tilsetning av vann eller røreelse (luft) spiller en rolle her.

3. Ave Tooming-Klunderud: Farging fra piggsopp: farging og lysteming

Foredraget startet med resultater fra farging med gammel, fersk rustbrunpigg. Piggsopper bør generelt sett være gamle og gode når man skal farge med dem. Unge sopper gir mindre farge.

Det ble valgt 3 typer testsupper for den ferske soppen. Disse hadde ulik styrke og ph: en 50:1 med forhøyet ph, en 30:1 med soppstyrt («naturlig») ph og en 20:1 med forhøyet ph. Det ble farget uten å koke soppen først. Forhøyet ph vil si ph 10.

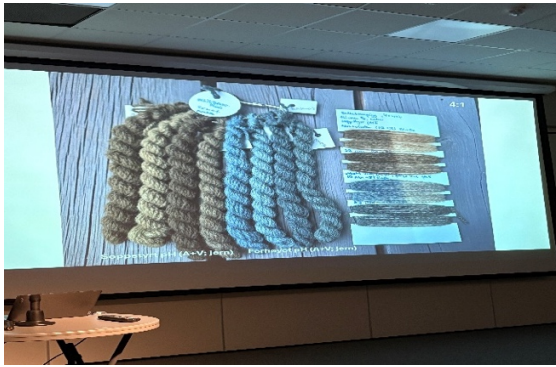
Resultat: Rustbrunpigg gir ikke grønnfarger, men med forhøyet ph og styrke 50:1 kan den gi blå nyanser på alunbeiset garn (alun + vinstein). Ved lavere konsentrasjon blir fargen grålig på garn beiset med alun og vinstein. Med andre konsentrasjoner, beiser og ph-er får vi variasjoner i brunt. Blåfargene er ikke særlig lysbestandige. Også de brune fargene mattes av. Jernbeis ser ut til å holde best.

Så ble det testfarget med tørket sopp og forskjellige piggsopper. Da ble soppen bløtlagt over natten, og det ble kokt to typer fargesupper: en med soppstyrt ph og en med ph 10. Begge suppene ble kokt i en time. Deretter ble det farget ved 80-85 grader med begge fargesuppene: den soppstyrte og den med forhøyet ph (som nå var blitt justert ned fra ph 10 til 8). Det ble kokt to bad. Beisene var alun (15% alun + 5 % vinstein) og jern (3% jernsulfat). Lystemingen ble foretatt 4-5 uker i juni-juli i øst/sørøst- eller vest /sørvest- vindu.

Først ut var rustbrunpigg (*Hydnellum ferrugineum*), styrke 4:1. Med soppstyrt ph får vi brune farger både på alun m/vinstein og jern, men mørkere med jern. Med forhøyet ph får vi gråblå nyanser med alun m/vinstein og grålige med jern. Her var det ikke så stor forskjell på 1. og 2. bad. Ingen av fargene blir spesielt lysekte, men jern holder best.

Neste var beltebrunpigg (*Hydnellum concrescens*). Også her ble det farget med 4:1. Med soppstyrt ph får vi brune farger, mørkere for jern enn for alun, og selvsagt lysere i 2. bad enn i 1. bad. Med forhøyet ph får vi vakre blåfarger på begge beiser, mørkere på jern enn på alun og mørkere i 1. bad enn i 2. bad. Heller ikke her blir fargene spesielt lysekte, men jern holder best.

Så kom duftbrunpigg (*Hydnellum suaveolens*) med samme prosedyre. Her gir soppstyrt ph gråbrune farger, lysere i 2. bad enn i 1. Forhøyet ph gir blått i 1. bad med begge beiser, og mye svakere blått i 2. bad. Resultatet av lysmålingene er som for de to forgjengerne.

Oransjebrunpigg (*Hydnellum aurantiacum*) gav brungrå farge på alun og mørk grønn på jern ved

soppstyrt ph. Høy ph ga blå på alun og blågrå på jern. Lysekthet nokså tilsvarende duftbrunpigg. Bilde er ikke tatt med.

Fagerbrunpigg (*Hydnellum geogenium*) var neste. Denne gav ikke blått, men fine brunfarger, noe lysere ved forhøyet ph enn ved soppstyrt ph. OBS styrke 1:1.

Beltesølvpigg (*Phellodon tomentosus*), med mørk stilk, lyse pigger og karriduft, gav heller ikke blått, men brunt ved soppstyrt ph og lyse og gråbeige farger ved forhøyet ph. Lysektheten er som for de andre piggsoppene.

Svarthvit sølvpigg (*Phellodon melaleucus*) gir mørkere farger, spesielt ved forhøyet ph.

Svarthvit sølvpigg ligner svart sølvpigg (*Phellodon niger*), men den første vokser som regel i klynger, den andre mer enkeltstående, og svart-hvit sølvpigg er aldri lodden.

Konklusjon: Det er ikke alle piggsopper som gir blå farger, og man må farge med forhøyet ph for å få blått. Lysbestandigheten er ikke så god, så det ferdig fargende garnet må bukes med omtanke. Jernbeiset garn ser generelt sett ut til å holde bedre på fargen enn alunbeiset. Mange av brunfargene blir veldig fine.

(Ave sine forsøk er lagt inn i tabellen som Herdis viste fram og blir sendt til deltakerne).

4. ÅRSMØTESAKER 2024 – presentert av Anna-Elise Torkelsen

FFS-treff 2024 ble arrangert på Ringerike lørdag 27. april av region Buskerud. FFS-utvalget har hatt ett møte og behandlet 8 saker. Det har i 2024 blitt gjennomført fire vellykkete kurs i sopp- og lavfarging, samt demonstrasjoner og utstillinger av soppfarget garn og produkter. Referat fra kursene er lagt på hjemmesiden. Nytt opplag i 2024 av Minnepinnen med oppdaterte soppnavn. Prosjekt Rødkiveslørsopper mottok de siste resultatene av sekvenseringen. FFS-utvalget etterlyste på treffet nye prosjekter som FFS-utvalget kan tatt fatt på. De innkomne forslagene vil bli vurdert på neste utvalgsmøte.

Valg: FFS-utvalget har i 2024 hatt denne sammensetning: Anna-Elise Torkelsen, Grete Hollerud, Inger Walker, Inger Lise Walter og Gry Handberg (repr. For NSNF); oppnevnes av styret i NSNF. Utvalgsmedlemmene velges for to år av gangen. Grete Hollerud og Inger Lise Walter er på valg. Grete tar gjenvalg, mens Lise frasier seg gjenvalg. Anne Mette Thorshaug ble valgt som nytt medlem i utvalget. Lise ble takket for sin innsats i utvalget med varm applaus. Regionskontaktene velges for ett år. Linda Thiis har frasagt seg gjenvalg – og Taran Anne Sæther overtar vervet i Buskerud. Marit Eriksen, Therese Sjøvoll, Anne Huvestad, Irene Karlsen, Heidi Pedersen, Randi Nordal og Herdis Torsvik tar alle gjenvalg. Gry Handberg har ansvar for hjemmesiden og Facebookgruppen. Justerte «Retningslinjer for gjennomføring av FFS-treff» ble vedtatt og retningslinjene sendes til alle regionskontaktene. FFS har per nå 280 medlemmer. Marit Eriksen inviterte til neste FFS-treff som arrangeres i Fredrikstad av region Akershus øst/Østfold/Utlandet i april 2026!

Lillemor takket Herdis og arrangementskomiteen for et flott, innholdsrikt og vellykket FFS-treff 2025!!

5. Prosjekt rødkiveslørsopper 2020-2023 – presentert av Anna-Elise Torkelsen

Sekvensering av «rødkivekanelslørsopp» avslørte at den soppene vi har sanket og farget med er et kompleks av fire arter: *Cortinarius ominous*, rødkiveslørsopp, *C. semisanguineus*, falsk rødkiveslørsopp, *C. cruentiphylus*, blodskiveslørsopp og *Cortinarius aff semisanguineus*, en ubeskrevet art. Totalt er 320 kollektorer sekvensert og 44 innsamlere har deltatt i prosjektet.

Det innsamlete og sekvenserte materialet viser at rødkiveslørsopp er den vanligst arten vi samler og farger med og ikke falsk rødkiveslørsopp som vi tidligere har trodd. Hvordan skal vi skille artene? Det er både morfologiske og økologiske forskjeller og disse kan vi benytte i felt for å skille artene. Rødkiveslørsopp har rød stilkbasis og er vanligst å finne på tørr

sandfurumo og i furuskog. Falsk rødskiveslørsopp har ikke rød stilkbasis og vokser både i granskog og i fuktig furuskog. De to nevnte rødskiveslørsoppene har olivenbrun, litt fibret hatt, mens blodskiveslørsopp skiller fra disse ved å ha brungul, litt glinsende hatt, sterkt blodrøde skiver og ikke rød stilkbasis. Den vokser i fuktig granskog med bjørk. Den fjerde, ubestemte arten har vi lite materiale av, men den vokser både i gran- og furuskog og er oppgitt til både å ha og ikke ha rød stilkbasis. Foreløpig er det ingen som arbeider med å beskrive denne arten. Et nytt element som kanskje kan benyttes for å bestemme rødskiveslørsoppene, er hvordan de reagerer i UV-lys. Det er en metode som fargere i USA benytter. Enkle forsøk som jeg har gjort, viser at de fire artene reagerer likt i UV-lys – viser gulfarge, mens for eksempel mahognylørsopp ikke viste gulfarge. Om UV-lys vil være et nyttig verktøy for oss, kommer vi tilbake til når friske sopper kan sjekkes til høsten.

Fargeforsøk med de tre artene, rødskiveslørsopp, falsk rødskiveslørsopp og blodskiveslørsopp viser at pH spiller en viktig rolle for hvilken rødfarge som oppnås på garnet. Resultatene fra forsøkene viser at fargerne ikke er tatt nok hensyn til hvilken pH det har vært i fargebadet under fargeprosessen. Pigmentene i sopp er sure og vannet vi koker ut soppen i og farger i, er under pH 7. Ved å forhøye pH, gjøre fargebadet basisk (over pH7), får garnet en mer blårosa farge, mens ved pH 5 er det mer gulrødt.

Prosjektet har gitt oss svar på noen av spørsmålene vi hadde – det er mer enn en art vi har farget med – det er jo fire! Men hvor ulike rødfarger de fire har gitt på garnet, må ses i sammenheng med pH-verdier, både soppens egen og pH i vannet der vi farger.

Den endelige rapporten fra prosjektet – beskrivelse av morfologi og økologi for de fire og hvor i landet de forekommer, vil ble samlet i en artikkel i Funga som kommer våren 2026.

Medlemmenes 5 minutt:

6. Marianne Nergaard: Solfarging / langtidsfarging med lav i glass i sydvindu med naturlig vekslende lysforhold.

Første forsøk med solfarging med lav ble gjort våren 2024. Jeg brukte et høyt, smalt glass (2,5 liter), fylte det med brun fargelav og 25 gram Vilje ubeiset, ubleket hvitt ullgarn fra Hillesvåg. Jeg tok i så mye lav som det var plass uten å stappe, og fylte helt opp med vann. En del av garnet var synlig, en del ikke. Laven begynte raskt å avgi farge. Jeg ristet på glasset av og til. Etter 4 uker tok jeg opp garnet, skylte og ristet ut laven. Garnet fikk til slutt fint fargespill. Vilje er tynnere enn Ask som vi vanligvis farger med, men solfarging er skånsomt mot garnet, så resultatet ble veldig bra.

Våren 2025, fra januar måned av, har jeg testet ut solfarging med 8 ulike lavtyper: grå fargelav, brun fargelav, hengestry, papirlav, islandslav, lungenever, elghornslav (på jernbeiset garn) og navlelav naturell (ufermentert). I 1. bad brukte jeg ubleket hvitt Ask ullgarn, 25 grams hesper, alt ubeiset, bortsett fra garnet som ble lagt i glass med elghornslaven. Dette var beiset med jern. Jeg brukte vide, store glass og farget konsekvent med styrken 2:1, bortsett fra grå fargelav der styrken var 4:1 for å se om dette gav mye bedre farge. Samtlige hesper lå minst 4 uker i glasset, men noen lenger fordi ikke alle tok farge like godt. Den grå fargelaven lot jeg ligge i ca. 3 måneder for å se hvor mye farge«valuta» jeg fikk igjen for styrken 4:1, sammenliknet med lagvis farging etter kokemetoden. Jeg la også en tråd med Kid silk/mohair i hvert av glassene for å se hvordan dette garnet tok farge. Alle glassene ble kick-startet med 80 grader varmt vann og garnet lagt i på 30 grader.

Sammenliknet med kokemetoden ble alle prøvene lysere ved solfarging, og det varierte hvor godt de tok farge. «Vinneren» ble hengestry som rask tok farge og gav en nydelig, varm gul. Garnet lå i glasset i ca. 4 uker. Fargelavene gav også grei farge, men ikke like sterk som ved lagvis farging ved kokemetoden. Glasset med brun fargelav stod i ca. 1 ½ måned og det med grå fargelav i nærmere 3 måneder. Islandslaven gav etter 1 ½ måned en delikat lys gul. Lungenever ble tatt med fordi jeg tilfeldigvis kom over et stort funn av denne arten. Etter 1 ½ måned gav også den fin gulbrun farge.

Papirlaven gav lite farge, selv etter nærmere 2 måneder. Det samme gjelder glasset med jernbeiset garn og elghornslav. En veldig svak grønnfarge ble resultatet, så her må det koking til dersom det skal bli annet enn veldig blek pastell.

Den store overraskelsen kom fra navlelaven. Da jeg helte varmt vann over laven, kom det raskt en nydelig, rødilla farge, og jeg la garnet i ved 30 grader. Skuffelsen var stor neste morgen da all farge var forsvunnet fra væsken uten av garnet hadde tatt farge. Jeg lot det hele stå i 4 uker, og garnet fikk etter hvert en sølvgrå farge med antydning til rødt øverst i glasset der garnet kom i kontakt med luft. Etter 4 uker tok jeg ut garnet, skylte og hang det til tørk. Og da skjedde det: Garnet oksiderte og ble rosa mens det tørket.

Alle prøvene med Kid slik-mohair tok bra farge, og noen sterkere enn ullgarnet. Fargelav, hengestry og islandslav var også her vinnere. Papirlav og navlelav kom svakere ut.

I 2. bad testet jeg ut et tilbudsgarn, Rubin Superwash fra Gjestal / Spar Kjøp, og brukte 5 av krukkene: brun fargelav, hengestry, islandslav, papirlav og elghornslav, alle nå med ubeiset garn. Det luktet etter hvert ille hver gang jeg åpnet glassene, men farge ble det. Garnet lå i

glassene i rundt 4 uker. Resultatet ble garn med flammeeffekt fra brun fargelav, hengestry og islandslav. Papirlav og elghornslav gav bar svak farge.

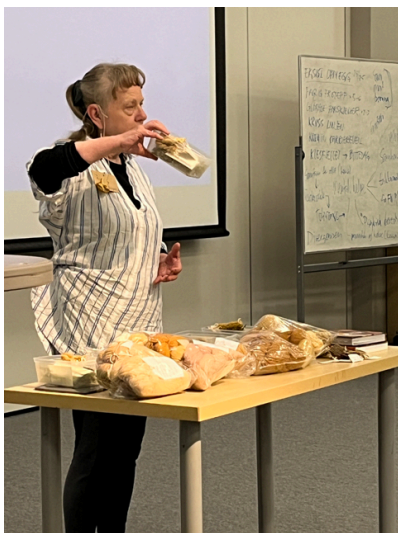
Den store skuffelsen var navlelaven. Her satte jeg et nytt glass, med styrke 3:1, på samme måte som sist, men den lillarøde fargereaksjoner uteble. Garnet fikk etter 4 ukers farging en helt ordinær beige farge – og null oksidasjon. Merkelig. Jeg tror ikke det har med garnet å gjøre, men kanskje varmere / kokende vann under kick-starten ville utløst sterkere rødfarge og samme forløp som i første forsøk?

En kort konklusjon er at noen lav-arter egner seg til solfarging, andre ikke. I alle tilfeller får man sterkere farge ved lagvis farge etter kokemetoden, men solfarging er en enkel og morsom måte å farge på, ikke minst der man farger sammen med barn og kan følge prosessen over tid. Hengestry, fargelav og til dels islandslav kom best ut i mine forsøk. Papirlav og elghornslav gav bare svak farge. For elghornslavens del kan det være at jernbeiset garn tar dårligere farge enn ubeiset ville gjort.

7. Farging med lav - Åse Brekne-Linjord:

Eksperimentering med ulike beiser, pH-regulering ved hjelp av natron og ammoniakkgjæring.

Jeg valgte meg ut 5 forskjellige lavsorter: **hengestry, elghornslav, vanlig kvistlav, papirlav og bleiktjafs**. Disse lavsortene vokser det rikelig av i mitt nærområde. De vokser stort sett på samme type fattigbarkstrær. De kan alle sammen høstes bærekraftig som nedfalls på greiner eller bakken.

Eksperiment med ulike beiser

For hver av lavsortene valgte jeg å beise med jern, tinn og alun og i tillegg ha en garnprøve ubeiset. Jeg brukte beiseoppskriftene på side 42 i Anne-Elise Torkelsens bok «Vakre farger fra naturen – farging med sopp og lav». Det innebar at alle beisene også inneholdt vinstein. Jeg brukte samme prosedyre og fremgangsmåte i fargingen for alle lavsortene.

Resultatene viste at det generelt ikke var betydelig fargeforskjell mellom ubeiset og alun. Fargetonen for ubeiset og alun var den samme for hver av lavsortene, men det var en tendens til at alun gav en noe lysere fargestyrke. Det kan ha sammenheng med tilsetningen av vinstein. Dette viser at det er lite hensiktsmessig å bruke alun ved farging av lav. Tinn gav generelt klarere farger av gult for elghornslav, vanlig kvistlav, papirlav og bleiktjafs, og oransje for hengestry. Jern gav brunere toner spesielt for hengestry og vanlig kvistlav, og noe mindre fargeforskjellsutslag for papirlav og bleiktjafs. For elghornslaven ble det en fin gulgrønn farge med jern tilsatt vinstein. Ved et senere forsøk med jern uten vinstein, ble det en dypere grønnfarge. Lysektheten ser ut til å være god.

Eksperiment med pH-regulering ved hjelp av natron

Fra farging med planter, hadde jeg erfart at en kunne variere fargen ved å tilsette natron i fargebadet. Jeg var nysgjerrig på om det også gjaldt for lav. Jeg prøvde ut de samme lavsortene som ved ovennevnte forsøk, og hadde samme forhold mellom lav og garn. Jeg hadde samme prosedyre og fremgangsmåte for alle lavsortene, og det ble også her brukt ASK garn fra Hillesvåg. Alle prøvene var med ubeiset garn. Jeg tilsatte natron i fargebadet til ph-10.

Resultatet ble veldig positivt. Det viste seg at for alle lavsortene, gav det betydelig mørkere farge på garnet enn ved nøytral farging på ubeiset garn, samt at fargen også endret seg. For papirlav og bleiktjafs gav det en gyllen, sennepsgul farge. For vanlig kvistlav ble det en mørk gyllenbrungrønn farge. For elghornslav ble det en mørk gyllenbrun farge, men det mest spennende var hengestry med en mørk rosabrun farge. Lysektheten ser ut til å være god.

Eksperimentering med ammoniakkgjæring

Fra innlegg på Facebook, har jeg sett at fra bleiktjafs kan en få lilla og røde fargetoner ved ammoniakkgjæring av laven. Til tross for at det var vanskelig å finne en nøyaktig fremgangsmåte for dette ved søk på internett, ville jeg gjøre et forsøk. Jeg ønsket ikke bare å gjøre et forsøk med bleiktjafs, men også prøve ut de andre lavsortene fra de ovennevnte forsøk. Her ble det også brukt ubeiset ASK garn fra Hillesvåg. Jeg brukte samme prosedyre og fremgangsmåte for alle lavsortene. For hver av lavsortene satte jeg glass med ammoniakkgjæring med styrke: 1 del salmiakk og 2 deler vann. Væsken dekket laven. Ph i glassene var på 14. Det ble fort reaksjon i alle glassene. Fargen på væsken ble mørk med fargevariasjoner fra brun, brungrønn, rosalilla og burgunder. Da glassene hadde stått til gjæring i noen uker, la jeg en garnprøve i hver av glassene og lot dem ligge der i to uker.

Alle prøvene hadde tatt til seg god farge. For hengestry ble fargen beigebrun, for elghornslav ble den veldig mørk burgunder, for vanlig kvistlav ble den mørk gråbrun, for papirlav ble den gråbrun, og for bleiktjafs ble den mørk rødlilla. Det lovet godt for et fint fargerresultat ved vanlig utkoking i fargebad seinere.

Men resultatet ble ikke som forventet da jeg seinere farget med vanlig utkoking og tynnet fargebadet med vann til ph-10 for å kunne sammenligne med natronutprøvingen. Mengde lav i forhold til garn var den samme som ved ovennevnte forsøk. Det var mye farge i badet og garnet så ut til å ha fin farge når det lå i badet, men nesten all farge rant av når garnet ble tatt opp. Garnet fikk bare en antydning av den fargen de tidligere prøvene viste. Jeg vil fortsette utprøvingen og håper jeg vil knekke koden.

Natrontilsetting vs. ammoniakkgjæring

Det var interessant å merke seg at fargetonen på garnet ble veldig forskjellig på samme lavsort med enten tilsetting av natron eller ved ammoniakkgjæring, selv om ph i fargebadet for begge var 10. For flere av lavsortene ble det nesten motsatte farger. For henholdsvis

natrontilsetting/ammoniakkgjæring, ble det for hengestry mørk rosabrun/beigebrun, for elghornslav mørk gyllenbrun/mørk burgunder, for vanlig kvistlav mørk gyllenbrungrønn/mørk gråbrun, for papirlav gyllen sennepsgul/gråbrun, og for bleiktjafs gyllen sennepsgul/mørk rødilla. Det antyder at det ikke er pH-verdien i seg selv som har betydning for verken fargetone eller fargestyrke, men kjemiske reaksjoner mellom stoffer i laven og natronforbindelsen, og eventuelt det samme for ammoniakkforbindelsen. Jeg vil fortsette utprøvingene for flere resultater.

8. Gunvor Bollingmo: Lystest av ulike beisemetoder beskrevet på FFS i 2024

Det vises til referat fra treffet i Forum for soppfargere på Ringerike i 2024: Gunvor Bollingmo: Sammenligning av fargestyrke fra tre ulike alunbeiser, en varmbeis og to kaldbeiser. Oppskriftene med fremgangsmåte står i dette referatet. (Ligger på Bloggen vår)

Lysmålingene ble foretatt etter farging med rødiskiveslørsopp der alle tre beisemetodene var med. Konklusjonen etter lysmålinger er at vanlig beising gir best lysekthet, men forskjellene er ikke store.

I oppskriften hvor det står at man bare skal kryste garnet i beisevannet, kan man nok med fordel la garnet ligge en stund i beisebadet. 10-15 minutter kanskje.

9. Hilde Heen Sommer: Farging med blærelav

Blærelav, *Lasallia pustulata*, danne gråbrune flak med svart underside og blærer på oversiden. Flakene er festet til underlaget i ett punkt, navlen. De vokser på bratte berg langs sjøen der det er mye fuglegjødse. Blærelav er vanlig i kyststrøk i Sør-Norge. Den inneholder lavsyren gyrophorsyre.

Blærelaven i dette fargeprosjektet ble samlet inn for flere år siden, tørket og har siden ligget i fred. I mai -23 ble den knust og lagt på glass med Salma og vann. Forholdet var 250 gr. blærelav, 3 dl. Salmi og 7 dl. vann. Blandingen stod mørkt i en kjeller fram til juli -24.

Under fargingen ble to glass med blærelav, Salmi og vann kokt opp til 80 grader C. Dette stod 1 time og ble så avkjølt og silt. 500 gram ubeiset, ubleket mini-alpakka garn fra Sandnes ble bløtt i vann, lagt i fargeblandingen, varmet til 80 grader C, stod 1 time og så avkjølt. pH ved start var 10, ved avslutning 12. Garnet lå i fargeblandingen over natten. Neste dag ble det på nytt varmet opp til 80 grader i 1 time, avkjølt, skylt og hengt til tørk.

Så ble hele prosessen gjentatt. Restlaven og fargesuppen ble varmet opp til 80 grader, stod 1 time, ble avkjølt og silt. 500 gram nytt garn ble lagt i, varmet til 80 grader, stod 1 time, avkjølt, stod til neste dag, ble så varmet opp på nytt til 80 grader og stod 1 time. Så ble garnet avkjølt, skylt og tørket.

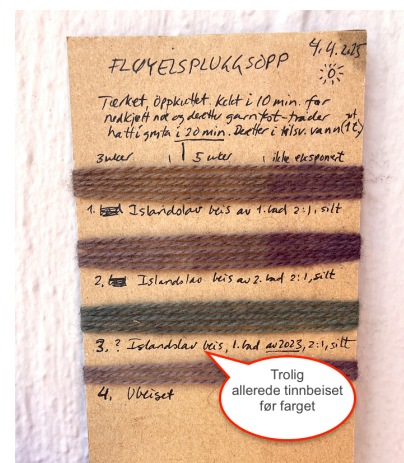
Garnet fra begge fargingene fikk fin rødfiolett farge. Det var lite som skilte 1. og 2. gangs farging. Garnprøver ble testet i vestvendt vindu fra 23/3 til 14/4-25. De viser en kraftig bleking av fargen.

Produktet, en vakker, ensfarget, strikket genser, er imidlertid tenkt brukt inne i vinterhalvåret, så den holder nok likevel ganske godt på fargen.

10. Herdis Torsvik - Islandslav som beis, eller?

Herdis har prøvd ut islandslav som beis som erstatning for tinnbeis. Et forsøk fra farging i prosjektgruppen gjorde stort utslag på gulrandkjuke som ble veldig oransjegul, og på tjærekjuke ble den nydelig brungul og mørkere enn alun og tinn. Senere forsøk ble prøvd på et restebad med blærelav, hvor islandslav, papirlav, kvistlav og hengestry ble testet for å se om det var noe å vinne på lysektheten der, men alle fire lavene falmet. Men på fløyelsplugg skjedde det noe. På tre av fire lav ble fargen fiolett etter de første 20 minuttene i fargebadet, men den fjerde ble blågrønn! Og det var tråden med islandslav. Hvorfor ble den det? Hun satte den til lystest.

Herdis prøvde så ut to tråder med islandslav på blodskiveslørsopp og fikk dyp mørkerød og en svakere rød. Hun fikk mørk blåsvart på svart sølvpigg, men også en grågrønn med en islandslavtråd fra 2.bad. Det samme skjedde med svarthvit piggsopp, en mørk blåsvart og en lysere grønnbeige. Det var vanskelig å forstå disse variablene, inntil hun forsto at det var en sammenheng mellom de to ulike nøstene av islandslav hun brukte. De var fra to ulike produksjonsdager, 1.bad og 2.bad. Herdis laget da en ny runde med islandslav, 1.bad og 2.bad og testet med fløyelsplugg på nytt. Denne gang ble de begge fiolett, altså ingen blåfarge. Ergo så var det noe med det ene nøstet fra det første forsøket som var feil, og feilen var at det trolig måtte være et hespe som var forhåndbeiset med tinn - før det ble farget med islandslav. Tinnbeiset garn i fløyelspluggsuppen kan gi blågrå farge, og det fikk jeg her. Så ta lærdom – lag knute på tråden!

Lystesten viste forøvrig at den blå testtråden fra fløyelspluggen var kjempebra lysekthet på. Det gjorde ikke de blågrønne fargene fra piggsoppene, de bleknet noe på 5 uker.